

Handläggare
Camilla Berner
Telefon: 08-50846463**Till**
Arbetsmarknadsnämnden
22 april 2025

Yttrande över remiss av betänkandet Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18)

Remiss från kommunstyrelsen, dnr 2025/416

Arbetsmarknadsförvaltningens förslag till beslut

1. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att hänvisa till förvaltningens tjänsteutlåtande som sitt yttrande över remissen.
2. Arbetsmarknadsnämnden beslutar att justera paragrafen omedelbart.

Sammanfattning

Kommunstyrelsen har remitterat betänkandet Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18) till arbetsmarknadsförvaltningen för yttrande. Betygsutredningen har föreslagit förändringar i betygssystemet och systemet för meritvärdering för ansökan till högre skolformer. Syftet är att betygen ska bli mer likvärdiga mellan skolor. Ett av förslagen är att införa en meritvärdeskalibreringsmodell där elevens sammanlagda meritvärde justeras utifrån skolans genomsnittliga betygs- och provvärde. Modellen ska inte gälla för komvux.

Utredningen föreslår ett nytt system för nationella slutprov. Proven ska vara ämnessammanfattande och kunna genomföras efter elevens sista nivå i ämnet oavsett om det är nivå 1 eller senare. Proven ska genomföras vid två tillfällen under året inom komvux. För elever som tar ut examen eller kompletterar behörighet på komvux föreslår utredningen att det endast är elevens resultat på de nationella slutproven som kan utgöra meritvärde vid ansökan till högskolan. Lärarsatta betyg från komvux kan användas för att styrka behörighet till högskolan men inte för urval i antagningen.

Utredningen föreslår dessutom en ny tio-gradig betygsskala där steg 4 och uppåt motsvarar godtagbara kunskaper och högre.

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att förslagen kraftigt försämrar förutsättningarna för komvux och eleverna som sökt sig dit för att få

en ny möjlighet att fullfölja sin gymnasieutbildning och ta sig vidare till högre studier och arbetsmarknaden.

Bakgrund

Betygsutredningen har haft i uppdrag att analysera och lämna förslag på förändringar i betygssystemet och systemet för meritvärdering för ansökan till högre skolformer. Förslagen syftar till att betyg och meritvärden från grundskolan, specialskolan och gymnasial nivå ska bli mer likvärdiga och på ett rättvisande sätt speglar elevers ämneskunskaper. På så sätt kan de fungera som ett rättssäkert instrument för urval till nästa utbildningsnivå. Uppdraget har även omfattat kommunal vuxenutbildning.

Ärendet

Kommunstyrelsen har remitterat betänkandet Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18) till arbetsmarknadsförvaltningen för yttrande.

Utredningens utgångspunkt för förslagen är att dagens betyg inte är likvärdiga mellan lärare och skolor. De menar att betygsättningen saknar objektiva referenspunkter att jämföra mot. Utredningen har tittat på flera olika modeller och landat i en meritvärdeskalibreringsmodell för grundskolans årskurs 9 och gymnasiet som ska ge mer rättvisande och likvärdiga betyg.

Modellen innebär att elever får ämnesbetyg av sina lärare (betygsvärde) samt genomför ett antal nationella slutprov vars resultat blir elevens provvärde. Elevens betygsvärde ska därefter kalibreras gentemot skolans genomsnittliga betygsvärde och provvärde. Det innebär att elevens sammanlagda meritvärde justeras i förhållande till övriga elevers prestationer. Detta ska ge eleven ett likvärdigt meritvärde att söka till gymnasieskolan eller högre utbildning med. Modellen ska inte användas på komvux.

Ny betygsskala

Utredningen föreslår en ny betygsskala med symmetriska betygsssteg. Den nuvarande skalan, menar de, har alltför stora numeriska steg mellan betyget F och betyget E jämfört med övriga betygsssteg¹. I den föreslagna skalan ska betyg istället ges mellan 1 och 10 enligt följande:

- 1–3 mindre än godtagbara kunskaper
- 4–5 godtagbara kunskaper
- 6–7 goda kunskaper
- 8–9 mycket goda kunskaper
- 10 utmärkta kunskaper

Lärare ska även framöver göra en sammantagen bedömning av elevens kunskaper vid betygsättning. Bedömningen ska utgå från hur elevens kunskaper förhåller sig till ämnets syfte, mål och centrala innehåll för det aktuella ämnet /ämneshöjden med stöd av betygskriterierna. Kriterierna ska vara fullt uppfyllda för att få betyget 4 men i övrigt kan goda kunskaper på ett område kompensera för lägre kunskaper i ett annat område men ändå ge ett högre betyg. Bestämmelsen om att lärare ska särskilt beakta elevens resultat på det nationella provet tas bort.

Komvux på gymnasial nivå och komvux som anpassad utbildning på gymnasial nivå ska tillämpa den nya betygsskalan på all utbildning som påbörjas efter den 31 december 2029. Ämnen och nivåer i ämnen som påbörjats dessförinnan ska dock avslutas enligt den nu gällande betygsskalan. Elever som påbörjar och avslutar ämnen i komvux på gymnasial nivå efter den 31 december 2029 kommer därmed att kunna genomföra slutprov under våren 2030.

Ny form av nationella slutprov

Utredningen föreslår att ett nytt nationellt slutprovsystem ska införas i grundskolans årskurs 9, specialskolans årskurs 10, gymnasieskolan och kommunal vuxenutbildning på gymnasial nivå. De nationella slutprovens syfte ska vara att kalibrera betygsvärden samt ge oberoende information om elevers kunskapsnivå som kan utgöra en del av enskilda elevers meritvärden. Hur stor del beror på om eleven endast fått betyg från grund- respektive gymnasieskolan (30 % vikt) eller om meritvärdet delvis eller helt och hållet består av betyg från komvux (upp till 100 % vikt).

De nationella slutproven ska konstrueras som ämnessammanfattande prov i de gymnasiegemensamma ämnena engelska, historia, matematik, naturkunskap, samhällskunskap, svenska eller svenska som andraspråk samt biologi, fysik och kemi. De nationella slutproven kommer inte att behandla hela innehållet i ämnesplanerna. Delar som till exempel muntlig kommunikation, praktiska laborativa moment eller större projektarbeten kommer inte ingå i de nationella slutproven.

Modell för komvux

Utredningen bedömer att den föreslagna meritvärdeskalibreringsmodellen inte fungerar på komvux eftersom skolformen har en annan organisering. Det saknas bland annat grupper att kalibrera betyg mot vilket gör det omöjligt att använda modellen. Förslaget är istället att de lärarsatta betygen inom komvux inte ska användas för antagning och urval till högskola och universitet. Dessa betyg ska användas för att få ut en

gymnasieexamen, grundläggande eller särskild behörighet eller för att visa på ett genomfört yrkespaket. Meritvärdet för elever som söker till högskolan från komvux ska istället helt och hållet beräknas på elevens resultat på de nationella slutproven.² Betyg från komvux ersätter inte betyg som redan ingår i en elevs kalibrerade betygsvärde. De kan endast användas för att komplettera behörighet till högskolan. Elever som behöver höja sitt meritvärde kan göra det genom att genomföra de nationella slutproven på komvux och utifrån det resultatet räkna om sitt meritvärde. Elever som inte har en examen från gymnasiet kan läsa in behörighet på komvux men behöver också genomföra de nationella slutproven för att få ett meritvärde att använda vid ansökan till högskolan. Elever med äldre betyg och som har en gymnasieexamen behöver inte göra slutprov i de ämnen som det finns betyg i sedan tidigare. Dessa elever söker på sitt befintliga meritvärde.

Betyg som sätts efter prövning kan inte ersätta betyg som sedan tidigare ingår i ett kalibrerat betygsvärde från gymnasieskolan. Prövning kan göras om eleven har betyg 1–3 sedan tidigare. Betyg efter prövning i en nivå i ett ämne som krävs för grundläggande eller särskild behörighet kan komplettera en gymnasieexamen så att den sökande blir behörig. Prövning kan också användas efter validering för att bekräfta yrkeskunnande.

För komvux del ska de nationella slutproven genomföras vid fasta tidpunkter två gånger om året, ett tillfälle på våren och ett tillfälle på hösten. Varje tillfälle kommer också ha möjlighet till ett omprov. Utredningen föreslår att nationella slutprov ska genomföras på komvux första gången våren 2030.

En person som behöver genomföra ett slutprov kan även behöva läsa om det ämnet för att ha möjlighet att få ett godtagbart resultat på slutprovet. Utredningen menar att det ska vara möjligt även om eleven tidigare har ett godkänt betyg på nivån.

Konsekvenser för komvux organisation

Utredningen lyfter flera konsekvenser för komvux som kommer att påverka organisation av verksamheten. Till exempel pekar de på risken att slutproven blir styrande för planering och genomförande av utbildning inom komvux där många elever planerar sina studier så att glappet mellan studier, slutprov och högre studier blir så kort som möjligt. Utredningen säger också att det finns risk för att genomströmningen minskar och att komvux måste framhålla

² Behörighetsreglerna bygger på en kombination av att den sökande ska ha en gymnasieexamen, betyget godtagbara kunskaper i en viss nivå och slutprovresultat 4.

fördelarna med att träna på och prestera på de nationella slutproven eftersom det är en vanlig examinationsform inom högskolan.

Ärendets beredning

Ärendet har beretts av staben för strategi och samordning i samarbete med Vuxenutbildning Stockholm.

Arbetsmarknadsförvaltningens synpunkter och förslag

Arbetsmarknadsförvaltningen konstaterar att ännu en utredning om förändringar i skolan till största delen utgår från andra skolformer än komvux i sina förslag. Utredningen tar inte heller tillräcklig hänsyn till flera andra av de aktuella reformer och utredningar som också berör skolan. Sammantaget bidrar detta till en mängd förslag och förändringar under kommande år som blir svåra att överblicka och vars implementering och genomförande tar och kommer att ta mycket tid i anspråk. Ett exempel är ämnesbetygsreformen som ska börja tillämpas den 1 juli 2025 och dess övergångsbestämmelser ska gälla till och med 30 juni 2030. Betygsutredningen föreslår att deras förslag ska börja gälla redan 1 januari 2030 vilket innebär att lärare, rektorer och huvudmän kommer att behöva sätta sig in i ytterligare ett omfattande system innan det första ens helt har kommit på plats. Betänkandet *Tid för läraruppdraget (SOU 2025:26)* som också är ute på remiss nu syftar till att värna lärares arbetstid och tid för undervisning, men betygsutredningen kommer med förändringsförslag som går i direkt motsatt riktning.

Arbetsmarknadsförvaltningen menar att grundproblemen som föranlett betygsutredningen kommer att kvarstå även med ett nytt betygssystem. Det kommer att finnas många olika huvudmän, vårdnadshavare som sätter press på lärare och svårigheter att göra bedömningen av om kunskaper ligger på F eller E respektive 3 eller 4. Arbetsmarknadsförvaltningen vill istället se ett förslag som gör mindre förändringssteg som kan justeras inom ramen för nuvarande system. Ett exempel kan vara att förändra F-betyget till att visa det som utredningen vill åstadkomma med betygsstegen 1–3. Arbetsmarknadsförvaltningen har i övrigt inga synpunkter på förslaget om betygsskala.

Komvuxelever påverkas stort av förslagen

Arbetsmarknadsförvaltningen anser att utredningens förslag försämrar möjligheterna kraftigt för elever inom komvux att ta sig vidare i utbildningssystemet och mot hållbar etablering i arbetslivet. Förslagen tar bort komvux uppdrag som en annan och en andra chans för dem som av någon anledning inte lyckades med sina studier på gymnasiet. Arbetsmarknadsförvaltningen ser en stor risk med att de föreslagna ändringarna för beräkning av meritvärden kommer att undergräva vikten av att läsa ämnesnivåer för kunskaper och att allt fokus istället blir på slutproven. Redan idag

gör många elever prövningar hos komvux i hopp om att få en snabbare väg till betyg men får betyget F och vi bedömer att det kan bli likadant med slutproven när resultatet där är det enda som kan påverka elevens meritvärde. Att ta bort möjligheten att höja betyg 1–3 genom prövning på komvux och på det sättet kunna höja sitt meritvärde tror arbetsmarknadsförvaltningen kommer att vara en stressfaktor för många under studietiden på gymnasiet.

Arbetsmarknadsförvaltningen menar att utredningens förslag kan slå hårt mot och försvåra vägen för många ur komvux elevgrupp. Det gäller till exempel de elever som behöver olika typer av anpassningar och stöd för att komma vidare i sina studier. Förslagen riskerar att på olika sätt förlänga tiden på komvux för många vilket innebär en fördröjning innan de kommer ut i arbetslivet och till nytta för samhället.

Arbetsmarknadsförvaltningen kan förstå tanken bakom de nationella slutproven men anser att förslagen till genomförandet inte är anpassat till komvux förutsättningar. Förslaget med endast två provtillfällen om året begränsar komvux möjligheter att erbjuda flexibel och kontinuerlig utbildning under året. Förslaget utgår från läsårsbundna skolformer vilket gör att elever från komvux riskerar att hamna ur fas i förhållande till ansökningsperioden till högskola och universitet när de måste vänta på provperioden.

För att genomföra slutproven behöver komvux prioritera och styra stora resurser till både genomförandet av proven men också för att möta den efterfrågan av att läsa ämnesnivåer i nära anslutning till nästa provtillfälle som vi bedömer kommer att inträffa. Risken är att komvux kapacitet att ta emot studerande inte räcker till för alla som behöver. Om det inträffar riskerar det att gå lång tid mellan att eleven läser ämnet och nästa möjliga provtillfälle. Det kan ge effekten att eleven tappar både motivation och kunskaper längs vägen.

Arbetsmarknadsförvaltningen ser också problem med att de nationella slutproven inte behandlar hela innehållet i ämnesplanerna. Det gör det otydligt vad som ska provas eftersom slutprovet kan göras oavsett vilken nivå som är elevens sista. Det kan skapa situationer där elever väljer att inte läsa högre nivåer om de inte är nödvändiga för behörighet eftersom de inte värderas på något sätt för meritvärdet. Det är också en brist att proven inte kommer att pröva muntliga och praktiska färdigheter. Arbetsmarknadsförvaltningen delar utredningens bild av att det kan bidra till att elever som söker till högskola och universitet saknar kunskaper i dessa moment.

Karina Uddén
Arbetsmarknadsdirektör
Arbetsmarknadsförvaltningen

Anna Saldeen Jonsson
Avdelningschef
Arbetsmarknadsförvaltningen

Bilaga

1. Remiss – Ett likvärdigt betygssystem (SOU 2025:18)

Digitala signaturer

Detta dokument har signerats digitalt av följande personer

Namn	Datum
Birgitta Karina,Uddén	2025-04-15
Anna Alexandra Eira Elisabeth,Saldeen Jonsson	2025-04-15